

Část C1 – Specifikace didaktického testu pro čtyřleté obory vzdělání a nástavbová studia s maturitní zkouškou

Požadavky na žáka 9. ročníku ZŠ, který bude skládat jednotnou zkoušku z českého jazyka a literatury v rámci přijímacího řízení na čtyřleté obory středních škol zakončených maturitní zkouškou, jsou formulovány v souvislosti s RVP ZV a zahrnují požadavky na vědomosti a dovednosti žáka v těchto oblastech: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova, literární výchova.

Uchazeč o vzdělávání ve čtyřletém oboru vzdělání a nástavbovém studiu s maturitní zkouškou prokáže osvojení následujících vědomostí a dovedností:

1 pravidla českého pravopisu

- ovládá lexikální, morfologický a syntaktický pravopis (včetně psaní interpunkce);

2 slovní zásoba, tvoření slov

- postihne význam pojmenování v daném kontextu;
- postihne význam známých přísloví, rčení, pořekadel, pranostik, doplní jejich chybějící část;
- nahradí slova přejatá českými ekvivalenty;
- rozliší původní i přenesený význam slova, rozpozná v textu ustálené slovní spojení, uvede jeho význam;
- porovná významy pojmenování, rozliší slova významově nadřazená, podřazená, souřadná;
- rozliší slova jednoznačná a mnohoznačná;
- přiřadí k vybraným pojmenováním synonyma a antonyma, rozezná homonyma;
- rozezná slova citově zabarvená a zdobnělná;
- orientuje se ve vrstvách národního jazyka, rozliší spisovné a nespisovné jazykové prostředky (obecná čeština, jazykové prostředky hovorové a archaické, nářečí, slang, argot);
- rozezná slova příbuzná;
- rozliší slovo, slabiku, hlásku (samohlásku, souhlásku, dvojhásku);
- určí způsob, kterým bylo slovo vytvořeno (odvozování, skládání, zkracování);
- orientuje se ve stavbě slov (předpona, kořen, přípona, koncovka);

3 skladba

- rozliší věty podle postoje mluvčího, správně zaznamená interpunkci na konci věty;
- rozliší větu jednočlennou, dvoučlennou a větný ekvivalent;
- rozliší větu jednoduchou a souvětí, upraví větu jednoduchou na souvětí a naopak;
- určí základní i rozvíjející větné členy (podmět holý a rozvitý, vyjádřený, nevyjádřený, všeobecný; přísudek holý a rozvitý, slovesný, jmenný a jmenný se sponou; přívlastek postupně rozvíjející, shodný a neshodný, těsný a volný; předmět; doplněk; příslovečné určení místa, času, způsobu, míry, příčiny, účelu, podmínky, přípustky), rozezná několikanásobné větné členy;
- rozliší souvětí souřadné a podřadné, určí druhy vět vedlejších, určí poměr mezi souřadně spojenými větnými členy a mezi souřadně spojenými větami (slučovací, vylučovací, odporovací, stupňovací, příčinný, důsledkový);

- ☉ přiřadí graf zaznamenávající syntaktické vztahy ve větě a souvětí konkrétnímu větnému celku;
- ☉ užívá vhodné spojovací výrazy, nahradí spojovací výraz v souvětí tak, aby smysl zůstal zachován;
- ☉ rozpozná větu uvozovací, rozliší řeč přímou a nepřímou, převede správně nepřímou řeč do řeči přímé a naopak;
- ☉ identifikuje nedostatky ve výstavbě větných celků, případně chybný větný celek opraví;

4 tvarosloví

- ☉ určí ohebné i neohebné slovní druhy;
- ☉ určí pád, číslo, rod a vzor podstatných a přídavných jmen;
- ☉ určí druh přídavných jmen, zájmen a číslovek;
- ☉ ovládá stupňování přídavných jmen a příslovcí;
- ☉ určí pád, číslo a rod zájmen a číslovek;
- ☉ určí mluvnické kategorie sloves (osoba, číslo, způsob, čas, slovesný rod a vid);
- ☉ vyhledá složené tvary slovesa;
- ☉ rozliší příslovečnou spřežku a správně ji napíše;
- ☉ rozliší spojky souřadící a podřadící, správně je užívá při tvorbě souvětí;
- ☉ utvoří správný tvar slova podle zadaných tvaroslovných kategorií;
- ☉ nalezne v daném kontextu chybný tvar slova, případně ho opraví;

5 porozumění textu

- ☉ prokáže porozumění textu včetně nepísmenných typů textu (tabulka, graf aj.);
- ☉ rozezná hlavní myšlenku textu;
- ☉ vystihne nadpis textu na základě hlavní myšlenky textu;
- ☉ rozliší podstatné informace od nepodstatných;
- ☉ nalezne v textu klíčová slova a obsahové jádro sdělení;
- ☉ posoudí úplnost či neúplnost sdělení;
- ☉ porovná informace z různých zdrojů;
- ☉ odliší fakta od domněnek, názorů, hodnocení autora (objektivní a subjektivní sdělení);
- ☉ rozezná v textu prvky manipulace a nadsázky;

6 slohová výchova

- ☉ uspořádá text podle textové návaznosti;
- ☉ odhadne pokračování textu nebo doplní jeho předcházející část;
- ☉ rozliší základní slohové postupy, rozezná hlavní funkci a účel textu;
- ☉ rozezná základní slohové útvary a žánry (blahopřání, osobní a úřední dopis, diskuse, dotazník, e-mail, charakteristika, inzerát, líčení, návod k použití, objednávka, oznámení, popis děje, popis místa, popis pracovního postupu, popis předmětu, pozvánka, přihláška, referát, reklamní text, úvaha, výklad, výpisek, vypravování, vzkaz, zpráva, žádost, životopis);
- ☉ respektuje charakter komunikační situace (najde slovo nevhodně užitě vzhledem k dané komunikační situaci a nahradí je vhodnějším);
- ☉ posoudí, který text je vzhledem k dané komunikační situaci vhodnější;

7 literární výchova

- používá elementární literární pojmy při jednoduchém rozboru literárních textů (téma, kompozice, próza, poezie, postava, verš, volný verš, rým, rytmus, metafora, personifikace, přirovnání, kontrast);
- orientuje se v literárních druzích (lyrika, epika, drama);
- rozezná základní literární žánry (anekdota, báje, bajka, balada, báseň, epigram, epos, hádanka, komedie, komiks, legenda, pohádka, pověst, povídka, román, romance, rozpočítadlo, říkanka, tragédie, nonsensová, dobrodružná a humoristická literatura, literatura fantasy a sci-fi, ústní lidová slovesnost);
- rozliší literaturu uměleckou a věcnou;
- rozliší umělecký text od neuměleckého, rozezná různé typy neuměleckých textů.